

REFLEXIVITÁS A DOKUMENTUMFILMBEN

- A filmkép valóság-illúzió-teremtő-képessége számára a dokumentumfilm legitimizáló erőt szolgáltat
- A dokumentumfilmes reprezentáció valósághűségébe vetett feltétlen hit azonban megfoszt attól a képességünktől, hogy különbséget tegyünk a között, amit a kép úgy mutat, mint egy megtörtént eseményt, és a között, amire a kép utal, mint egy megtörtént filmezési helyzetre.

- Erich H. Gombrich szerint egy kép önmagában nem tud hazudni.
- Igazságértékét csak a referenciájához való viszonyában tudjuk felfedni, vagy elvetni.
- A dokumentumfilm képeinek a szempontjából a filmezés körülményeinek, a filmezés aktusának referenciális szerepe van.

David
MacDougall

- „A fikciós film természetes hangvétele a harmadik személy: a kamera megfigyeli a szereplők viselkedését, nem úgy, mint egy résztvevő, hanem mint egy láthatatlan jelenlévő, aki sokféle alakot tud öltetni. [...] az irodalom és a filmek, amelyeken felnőttünk, formálták elvárásainkat: Aeneas nem tudott Vergiliusról; az ágyban fekvő pár nem vesz tudomást a körülöttük álló húsz fős stábról. Még a házivetítéseken is összerezzennek az emberek, ha valaki belenéz a kamerába. [...]
- Abban az igyekezetében, hogy az események tanújává avasson bennünket, a megfigyelő film készítője gyakran képekben gondolkodik, s nem gondol arra, hogy ő is jelen legyen az eseménye színhelyén. A filmes ilyen esetben nem több, mint a közönség, s a közönség passzivitásába dermedve képtelen hidat verni önmaga és alanya között." (*A megfigyelő filmen túl*)

David
MacDougall

- Turkana Conversations Trilogy (1974)
- Photo Wallahs (1991) 14. perctól 25-ig
- Doon School Chronicles (2000)

David
MacDougall

- Bár csalóként tartja azt az elképzelést, miszerint a filmezett személyek a forgatás közben ugyanúgy viselkednének, mint máskor, saját tapasztalatára alapozva elismeri, hogy hosszas együttlét és a filmzés rutinjának elfogadása után az emberek tényleg képesek rendkívül spontánul viselkedni a kamera előtt (esetleg annak ellenére).
- Az ő kritikája arra vonatkozik, hogy a harmadik személyben elmondott történetek nem érintik meg a film nézőit, mivel hiányzik a direkt kapcsolat
- A direkt kapcsolat képi jelének a hiánya ellen tenni kell
- A képek naiv befogadása ellenében kell felépíteni a dokfilmet

Jean Rouch

- afrikai forgatások
- Az *Egy nyár krónikájában* alkalmazott filmzési technikája miatt Jean Rouch **provokátor**nek és **katalizátor**nak is nevezték, mivel a filmben alanyai, akiket sokszor ismeretlenül is, meglepő kérdéseket feltéve „támadott le” kamerájával, hihetetlenül erős érzelmi töltéssel reagáltak.
- A film tartalmazza azt a „kulisszatitkot” is, hogy a már a forgatás elején meglévő szereplők hogyan szerveznek be a filmbe újabbakat.
- Fontos fogalmak Rouch dokfilmjei kapcsán: cine-trance, cinema verite, direct cinema, etnofikció, megosztott antropológia

Jean Rouch

Cine-trance

- Dziga Vertov hatása: film-szem, film-fül fogalmak – tehát a kamera által érzékelt, rögzített valóság más természetű, mint amit az ember a saját érzékszervein keresztül képes meg tapasztalni
- Rouch – film-transz: kreatív állapot
- "For me then, the only way to film is to walk with the camera, taking it where it is most effective and improvising another type of ballet with it... it is a matter of training, mastering reflexes as would a gymnast. Thus instead of using the zoom, the cameraman-director can really get into the subject. Leading or following a dancer, priest, or craftsman, he is no longer himself, but a mechanical eye accompanied by an electronic ear. It is this strange state of transformation that takes place in the filmmaker that I have called, analogously to possession phenomena, 'ciné-trance'" (Ciné-Ethnography, 39).

Jean Rouch

Cinema verite

- "For me, however, kinopravda... designates not 'pure truth' but the particular truth of the recorded images and sounds - a filmic truth" (Ciné-Ethnography, 99). And, in an interview with Enrico Fulchignoni, Rouch states: "With the ciné-eye and the ciné-ear, we recorded in sound and image a ciné-vérité, Vertov's kinopravda. This does not mean the cinema of truth, but the truth of cinema."(Ciné-Ethnography, 167)

Jean Rouch

Cinema direct

- Nem az amerikai értelemben
- Közvetettebb kapcsolat létrehozása filmes és filmezettek között
- Közelebb kerülni az emberekhez
- Kapcsolatot teremteni az dokfilmes objektivitás és szubjektivitás között
- Amerikai értelmezés: a filmkészítő eltűnése, „légy a falon” módszer

Jean Rouch

etnofikció

- "For me, as an ethnographer and filmmaker, there is almost no boundary between documentary film and films of fiction"(Ciné-Ethnography, 185).
- *Én a néger* (1958)
- Eleje, 20,31
- https://www.youtube.com/watch?v=RVfA_HJk-2c

Jean Rouch

Megosztott antropológia

- reflexív antropológia
- A visszajelzés a lefilmezettek részéről a film részévé kell váljon
- "This type of participatory research, as idealistic as it may seem, appears to me to be the only morally and scientifically feasible anthropological attitude today" (Ciné-Ethnography, 44).
- Ugyanakkor az is foglalkoztatja, hogy a filmes stáb jelenléte hogyan változtatja meg az emberek viselkedését
- "This type of participatory research, as idealistic as it may seem, appears to me to be the only morally and scientifically feasible anthropological attitude today" (Ciné-Ethnography, 44).
- Megtanítja filmezni azokat, akikről filmet készít: a bennszülöttek saját hangja
- "One solution I propose to [cultural ownership] is to train the people with whom you work to be filmmakers. I don't think it's a complete answer, but it has merits in that it leaves the people with something rather than just taking from them" (Ciné-Ethnography, 221). – résztvevő/participatív filmezés

Trinh T. Minh-ha

- *Vezetnéknév Viet, Személynév Nam (Surname Viet, Given Name Nam, 1989)*
- vietnámi női sorsok
- A film szövegének, mint közvetítő médiumnak az érzékeltetése a néző számára olyan kulcsot kínál fel, aminek a segítségével ha nem is jelenik meg előtte a film készítője, a „láthatatlan harmadik”, de tudni fog a létéről.
- A film képeinek a hétköznapi látványfajtáktól eltérő preparálása, a művi beavatkozás hangsúlyossá tétele hidegzuhanyként hathat a képek elandalított fogyasztóira, vagy csak egyszerűen kizökkenti őket a beidegződött „ablak a világra” olvasatból.
- Eleje-8, 28.30-34

Ross McElwee

- *Sherman's March* (1985)
- Biográfia- autobiográfia
- Fikció-nem-fikció
- Objektivitás-szubjektivitás
- Nyilvános-privát
- Klasszikus-posztmodern
- Cinema verite-dráma
- Eleje, 28.37-30, 32, 52/55-, 2.34